

**FAABORG-MIDTFYN
KOMMUNE**

Indsatsplan for bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo

**Natur og Trafik
2023**

Derfor skal Kæmpe-bjørneklo bekæmpes i Faaborg-Midtfyn Kommune

Kæmpe-bjørneklo er en invasiv planteart, som breder sig aggressivt i Danmark. Planten udkonkurrerer alle andre planter i de naturområder, hvor den spreder sig. Derfor er den en trussel mod den biologiske mangfoldighed i disse områder. Kæmpe-bjørneklos saft er desuden giftig, og mennesker, som kommer i kontakt med den, risikerer kraftige udslæt og brandvabler.

I mange år har kommuner og private lodsejere hver for sig foretaget en delvis bekæmpelse. For at kunne bekæmpe Kæmpe-bjørneklo effektivt, er det afgørende, at alle lodsejere deltager i indsatsen for at udrydde den og i 2014 vedtog kommunalbestyrelsen den første indsatsplan hvor både offentlige og private lodsejere fik pligt til at bekæmpe planten.

Indsatsplan blev revideret i 2018, hvor kommunen fik mulighed for at bekæmpe planten på privat jord på lodsejers regning.

Ved seneste revidering i 2022 er deadline for bekæmpelse rykket frem til den 15. maj. Det skyldes at de seneste års milde forår får planten til at udvikle sig hurtigere og det derfor er vigtigt med en tidligere indsats.

Indsatsplan

Indsatsområde og periode

Indsatsplanen omfatter hele Faaborg-Midtfyn Kommunes geografiske område.

Indsatsplanen har været gældende fra 1. januar 2014 og er senest blevet revideret med virkning fra d. 1. januar 2023.

Pligt til bekæmpelse

Hvem skal bekæmpe?

Med vedtagelsen af denne indsatsplan forpligtes både offentlige og private lodsejere til at bekæmpe planten, der hvor den vokser i indsatsområdet Faaborg-Midtfyn Kommune. Pligten gælder både ejere og brugere (dvs. også lejere og forpagtere) af arealerne.

Hvordan skal det gøres?

Bekæmpelsen skal være effektiv, dvs.:

- Bekæmpelsen af Kæmpe-bjørneklo skal medføre, at den enkelte plante dør eller hæmmes kraftigt nok til at den ikke kan sætte nye frø.
- Den enkelte plante må ikke på noget tidspunkt i vækstsæsonen nå at stå med modne frø.

Hvornår skal bekæmpelsen være foretaget?

En tidlig indsats er ofte også en effektiv indsats, da planten i det tidlige stadie er meget sårbar.

Første bekæmpelse skal være udført **inden d. 15. maj**, og ved sprøjtning skal planterne vise klare tegn på nedbrydning inden denne dato.

Uanset bestandsstørrelse og valg af bekæmpelsesmetode må der ikke på noget tidspunkt forekomme planter af Kæmpe-bjørneklo med modne frø. Derfor bør de pågældende arealer tilses hver 3. uge for at bekæmpe eventuelle panikskud og/eller nye forekomster af Kæmpe-bjørneklo.

En enkelt plante kan producere 20 - 30.000 frø, det er derfor vigtigt, at alle bestande og enkeltstående planter bliver bekæmpet. En enkelt lodsejers manglende bekæmpelse af bare én eller få bjørneklo kan besværliggøre indsatsen for mange andre lodsejere.

Baggrund

Lovgrundlag

Indsatsplanen er revideret på grundlag af Bekendtgørelse om bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo (BEK nr 842 af 23/06/2017). På baggrund af bekendtgørelsen kan kommunen pålægge ejere eller brugere af arealer, hvor der findes Kæmpe-bjørneklo, at bekæmpe planten i overensstemmelse med en vedtaget og offentliggjort indsatsplan. Pligten til at bekæmpe Kæmpe-bjørneklo i indsatsområder gælder også, hvor offentlige myndigheder er lodsejere.

Tilsyn og opfølgning

Faaborg-Midtfyn Kommune fører tilsyn med, at indsatsplanen bliver overholdt. Kommunen har til enhver tid adgang til arealer i indsatsområdet mod forevisning af legitimation.

Faaborg-Midtfyn Kommune kan påbyde den pågældende ejer/bruger at foretage bekæmpelsen, hvis indsatsplanens bestemmelser og tidsfrister ikke overholdes. Ejer/bruger får en frist på 14 dage til at foretage bekæmpelsen, og kommunen kontrollerer efterfølgende, om påbuddet er efterkommet. Klage over et påbud har ikke opsættende virkning herpå.

Hvis man som lodsejer/bruger undlader at efterkomme et påbud om at foretage bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo, kan kommunen foretage bekæmpelsen for ejerens eller brugerens regning.

Lodsejere med konstaterede forekomster af Kæmpe-bjørneklo vil modtage denne indsatsplan samt et informationsbrev, hvor kommunen gør opmærksom på bekæmpelsespligten. Dette brev anses sammen med indsatsplanens tidsfrister for at være tilstrækkelig partshøring og varsel om påbud efter forvaltningsloven, hvis kommunen senere skulle meddele et evt. påbud pga. manglende bekæmpelse.

Faaborg-Midtfyn Kommune ønsker indsatsplanen realiseret gennem dialog og samarbejde med lodsejerne. Kommunens afdeling for Natur og Trafik kan derfor kontaktes for information i forbindelse med den praktiske bekæmpelse – se i øvrigt nedenstående afsnit "Vejledning i bekæmpelsesmetoder".

Klage

Faaborg-Midtfyn Kommunes afgørelser efter denne indsatsplan kan påklages til Miljøstyrelsen¹. Desuden er Landbrugsstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet klageberettigede ved deres hovedorganisationer og kan påklage indsatsplanen til Miljøstyrelsen.

Klage skal indgives til Faaborg-Midtfyn Kommune, Plan og Kultur, Tinghøj Allé 2, 5750 Ringe eller på mail, plan-kultur@fmk.dk inden fire uger fra datoen for modtagelse af påbuddet eller inden fire uger fra offentliggørelsen af den endeligt vedtagne indsatsplan. Faaborg-Midtfyn Kommune videresender klagen til Miljøstyrelsen sammen med indsatsplanen og kommunens bemærkninger.

Miljøstyrelsens afgørelser kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Bemærk at klage over påbud om bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo ikke har opsættende virkning. Det vil sige, at en klage ikke fritager klageren for at overholde påbuddet indtil Miljøstyrelsen træffer sin afgørelse.

¹ Jf. §6 i Bekendtgørelse om bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo (BEK nr 842 af 23/06/2017)

Vejledning i bekæmpelsesmetoder:

Pas på med plantesaften!

Vær opmærksom på sikkerheden ved alle former for bekæmpelse. Kæmpe-bjørneklo i god vækst indeholder store mængder saft, og denne saft indeholder en række kemiske stoffer, der i kontakt med huden og sollys giver forbrændinger og udslæt. I værste fald kan udslættet føre til permanent allergi og eksem.

Beskyt dig altid med følgende forholdsregler:

- Dæk altid huden med lange handsker og kraftigt tøj, som ikke kan opsuge plantesaften, f.eks. regntøj.
- Pas særligt på ikke at få plantesaften i ansigtet.
- Foretag bekæmpelsen i overskyet vejr. Det nedsætter risikoen for forbrænding og udslæt.
- Brug ikke buskrydder. Det udsætter dig for tåger af giftig plantesaft.
- Får du alligevel plantesaft på dig skal du hurtigst muligt skylle området grundigt med vand. Vask efterfølgende med sæbe og beskyt huden mod direkte sollys i en uge og brug solcreme² i en måned efter. Søg evt. læge.

Udseende og biologi

Kæmpe-bjørneklo er en såkaldt skærmpolante ligesom f.eks. vild Kørvel. Den bliver 2 - 5 m høj, med en tyk blomsterstængel på indtil 10 cm. Blomsterskærmen kan blive over 1 m i diameter. Før blomstringen kendes Kæmpe-bjørneklo især på de meget store, grove grundblade. Planten har en ubehagelig og svagt kemisk lugt.

Kæmpe-bjørneklo er flerårig og har en dybtgående pælerod, hvorfra den spirer om foråret. Blomstringen sker tidligst efter 2 år, men har planten først blomstret, dør den efterfølgende. Kæmpe-bjørneklo kan kun sprede sig med frø, til gengæld kan den sætte op til 30.000 frø pr. plante. Frøene er spiringsdygtige i 3-10 år, men der findes også eksempler på, at frø er spiret efter endnu længere tid i jorden. Om vinteren visner Kæmpe-bjørneklo helt ned og efterlader jorden bar, hvilket øger risikoen for erosion og udvaskning af jord og næringsstoffer til vandløbene.

Kæmpe-bjørneklo i tidlig forår. Her står planten langs et vandløb der fungerer ideelt til spredning af frøene.

Kæmpe-bjørneklo har forholdsvis store frø, som ikke spredes særlig langt fra planten, medmindre de får hjælp fra udefrakommende faktorer, såsom et vandløb. Da planten gerne vokser langs med vandløb, kan den sprede sig langt omkring i et større vandløbssystem og derfra f.eks. ind på vandløbsbræmmer og videre ind i moser og enge.

² Bemærk at solcremer, som indeholder para-aminobenxosyre, kan forværre symptomerne.

Forvekslingsmuligheder

Kæmpe-bjørneklo kan især om foråret forveksles med andre skærmplanter. Det gælder f.eks. strand-kvan, skov-angelik og almindelig bjørneklo.

Kæmpe-bjørneklo kan dog altid kendes på:

- Størrelsen, den er relativt stor sammenlignet med andre skærmplanter
- Store grove grundblade
- Den karakteristiske lugt, som kan beskrives som svagt kemisk
- Bladstilkens røde pletter og stive hvide hår.

Vær opmærksom på ikke at bekæmpe de planter, som Kæmpe-bjørneklo kan forveksles med.

Skov-angelik forveksles ofte med Kæmpe-bjørneklo.

Foto: Jens Kristian Larsen

Bekæmpelse

En effektiv bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo kræver først og fremmest, at den enkelte plante forhindres i at sprede flere frø. Herefter er målet at bekæmpe den enkelte plante, så den dør.

Kæmpe-bjørneklo begynder at spire frem omkring februar - marts måned, og de store grundblade er fuldt udsprungne i april - maj.

En tidlig indsats er en simpel måde at opnå effektiv bekæmpelse på. Planten er i det tidlige stadie lettere at bekæmpe og så er den mere sårbar så man ved en tidlig indsats ofte undgår en senere bekæmpelse.

Planterne vil normalt blomstre fra midten af juni og cirka en måned frem. Når man fjerner blomsterstanden, kan planten dog sætte panikskud med nye blomster helt frem til midten af september. Derfor er det meget vigtigt, at bekæmpelsen følges op i løbet af året. Bekæmpede bestande bør altid tilses efterfølgende (efter ca. 2-3 uger) for at sikre, at planterne ikke sætter frø.

Husk, det er både lettere og billigere at udrydde den første plante end den første hektar

Valg af metode

Alt afhængig af bestandsstørrelsen er følgende metoder til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo mest effektive:

Enkeltplanter og små bestande (< 10 m ²)	Mellemstore bestande (10 - 100m ²)	Store bestande (>100 m ²)
Rodstikning Skærmkapning	Rodstikning Afgræsning Skærmkapning	Afgræsning Afdækning Skærmkapning Sprøjtning

Lovgivningsmæssige restriktioner for sprøjtning og jordbearbejdning

Vær opmærksom på, at naturområder og områder med vedvarende græs som f.eks. enge, overdrev og moser kan være beskyttede af lovgivningen, og derfor ikke må sprøjtes eller jordbearbejdes. Ligeledes er der restriktioner for jordbearbejdning og sprøjtning i bræmmer langs vandløb.

Du kan finde en vejledende registrering af beskyttet natur i kommunen på www.grundkortfyn.dk. Du er også altid velkommen til at kontakte kommunens afdeling for Natur og Trafik, hvis du er i tvivl.

Hvad er tilladt i randzonen?

Du kan uden at søge dispensation bekæmpe Kæmpe-bjørneklo i randzonen med f.eks. rodstikning, skærmkapning eller målrettet sprøjtning i det omfang, der er behov for det.

(Vejledning om randzoner og compensation, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, januar 2013, side 9).

Ved sprøjtning skal du være opmærksom på at det ikke må forurene vandet i søen/vandløbet (Miljøbeskyttelseslovens §27)

Metoder til bekæmpelse

Rodstikning

Til enkeltstående planter og bevoksninger op til 200 individer anbefales rodstikning. Rodstikning er en **effektiv og enkel metode til at slå Kæmpe-bjørneklo ihjel**, men den er også arbejdskrævende ved større bestande.

Ved rodstikning er det vigtigt at være tidligt ude, da små planter er lettere at håndtere og mere sårbare.

Du skal bruge en skarpsleben spade, som ved større bestande bør slibes op undervejs.

Med spaden kappes bjørnekloens pælerod over i 3 - 4 cm's dybde, og toppen af planten trækkes derefter helt op af jorden: På den måde skæres plantens vækstpunkt af, og resten af plantens pælerod kan ikke vokse videre. Vær opmærksom på, at de opgravede rodstumper med top skal efterlades, så de ikke har kontakt med fugtig jord. Ellers kan de vokse videre.

Kæmpe-bjørneklo har en dybtgående pælerod. Hvis roden stikkes over med en spade lige under vækstpunktet (rød markering), kan resten af roden ikke vokse videre. Husk at trække den øverste del af planten fri af jordkontakt. Foto: Julia Gram-Jensen

Afgræsning

Græsning er en effektiv metode til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo. Især får er gode til at spise planten, men kvæg kan også være effektive, når de først har vænnet sig til at spise den. Følgende nordiske fåre- og kvægracer anbefales som velegnede. Får: Gute, Spelsau, Lüneburger og Såne. Kvæg: Galloway, Skotsk Højland og Dexter (især på utilgængelige våde steder).

Ved græsning som bekæmpelsesmetode bør dyrene sættes ud på arealet tidligt på sæsonen og græsningstrykket bør være højt til at begynde med – gerne 20 - 30 får (eller 8 - 10 kvæg) pr. hektar. Dyr med mørk hud er mere resistente imod skader fra plantesaften i form af evt. forbrændinger end helt lyse dyr.

Metoden er især god på naturarealer, fordi græsning samtidig er god naturpleje. Du bør dog altid eftergå arealet i løbet af sæsonen for at sikre, at der ikke er planter som sætter frø uden for hegnet eller i ly af tornede krat.

Afdækning

En metode, som har vist sig at være meget effektiv til velafgrænsede bestande, er afdækning med sort plast. Manglen på lys og den høje temperatur, som opstår under plastikken, kan dræbe planterne i løbet af 1½ måned.

Plastikken udlægges på arealet i marts/ april måned. Det er vigtigt at sørge for, at hele bestanden er dækket og du bør desuden tilse, at plastikken ikke blæser af eller der er planter, som skyder op igennem den. Efter at plastikken er fjernet bør arealet tilses regelmæssigt i en periode, så eventuelle overlevende planter kan rodstikkes.

Skærmmkapning

Skærmmkapning foretages ved at skærmene på de blomstrende planter skæres af for at forhindre frømodning. Kapningen af skærmene skal ske når Kæmpe-bjørnekloen er i blomst, dvs. i juni - juli måned. Bestanden skal gennemgås for nye skærme med 2 - 3 ugers mellemrum, idet planterne som oftest sætter panik-blomster efter kapning af skærmene.

Det bedste tidspunkt for skærmmkapning er, når den største blomsterskærm er begyndt at afblomstre. På dette tidspunkt har planten brugt meget af energien på blomstringen, og der vil ikke komme så mange panikskud, som hvis man foretager skærmmkapningen tidligere.

Kæmpe-bjørneklo på vej i blomst. Skærmmkapning bør foretages når den midterste blomsterskærm er begyndt at afblomstre, for at undgå at planten skyder for mange nye skærme efter kapningen. Foto: Erik Fruelund Rasmussen

Ved skærmpkning skal skærmene skæres af så højt oppe som mulig på stænglen, idet de ellers kan trække energi til at modne frøene fra den afhuggede stængel. Skærme med grønne frø kan efterlades på stedet, mens skærme med brune frø samles i sække og bortskaffes eller brændes af i en bunke når de er tørre.

Skærmpkning kan med fordel bruges til at udtømme frøbanken i større bjørneklo-bestande. Ved skærmpkningen forhindres de store planter i at sætte frø, samtidig med at de med deres store blade udkonkurrerer mindre bjørneklo-planter i bunden af bestanden. Efter nogle år vil tætheden af planter derfor være væsentligt reduceret.

Slåning med le

Slåning er en af de mindre effektive bekæmpelsesmetoder og skal gentages mange gange hen over sommeren. Bjørneklo dør ikke af slåning, men planten kan formodentlig udpines over en periode på op til 10 år, hvis bestanden slås min. 5 gange årligt. Vær opmærksom på, at Kæmpe-bjørneklo kan sætte frø selv i en græsplæne. Hvis bestanden skal udryddes, er det derfor vigtigt, at du holder øje med, at der ikke kommer blomstrende planter.

Slåning bør foretages manuelt med le. Ved maskinslåning af større bestande er det vanskeligt at sikre, at ingen planter sætter frø. Desuden kan frøene spredes med slåmaskinen.

Jordbehandling

Jordbehandling og opdyrkning er effektivt i områder, hvor man kan komme til med maskiner. Jordbehandlingen foretages i april måned og gentages et par gange i løbet af sommeren, så planternes rødder ødelægges.

Vær opmærksom på lovgivningsmæssige restriktioner – se boks s. 7.

Sprøjtning (skal vise tegn på nedbrydning inden d. 15. maj)

Kemisk bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo bør foregå ved sprøjtning med sprøjteskærm eller weed wiper³ eller ved påsmøring med pensel ved mindre bestande. For at bekæmpelsen skal være effektiv skal sprøjtningen foregå inden maj måned. For **sen sprøjtning har ringe effekt**. Sprøjtede bestande bør efterses ca. 10 dage efter behandlingen for at tjekke, at alle planter viser tegn på nedbrydning. Sprøjtning kan med fordel kombineres med efterfølgende rodstikning af resterende planter.

Sprøjtning skal foregå i tørt og stille vejr. Vær opmærksom på lovgivningsmæssige restriktioner – se boks s. 7 om, hvorvidt du har beskyttet natur på din ejendom.

³ En weed-wiper påstryger sprøjtemidlet direkte på planterne, og man undgår dermed vindtransport og at øvrig vegetation berøres.